

Nagy Piroska

Rugalmas, formatartó, színtartó? ...
Tipikus kérdések, előnyös válaszok a
kötöttárak értékesítésekor.

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:
Ruházati termékek forgalmazása

A követelménymodul száma: 0008-06 A tartalomazonosító száma és célcsoportja: SZT-019-50

KÖTÖTT KELMÉK TULAJDONSÁGAI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

"Rugalmas, formatartó, színtartó? ... Tipikus kérdések, előnyös válaszok a kötöttárak értékesítésekor" Olvashattuk a tartalom elem címében, de ahhoz hogy részben válaszolni tudjunk a kérdésre először tudnunk kellene azt, hogy mi is az a kötött kelme, hogy készül, és milyen tulajdonságai lesznek.

Nézzük meg, hogyan befolyásolja a kelme tulajdonságait az előállítás módja és a felhasznált alapanyag!

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. Alapfogalmak

A kötött kelmékben a fonalak szemeket képeznek, ezek összekapcsolódásából jön létre a kelme.

Szem: a kötött kelme legkisebb alkotó eleme.

Szemsor: az egymás melletti szemek alkotják.

Szemoszlop: az egymás fölötti szemek szemoszlopot alkotnak.

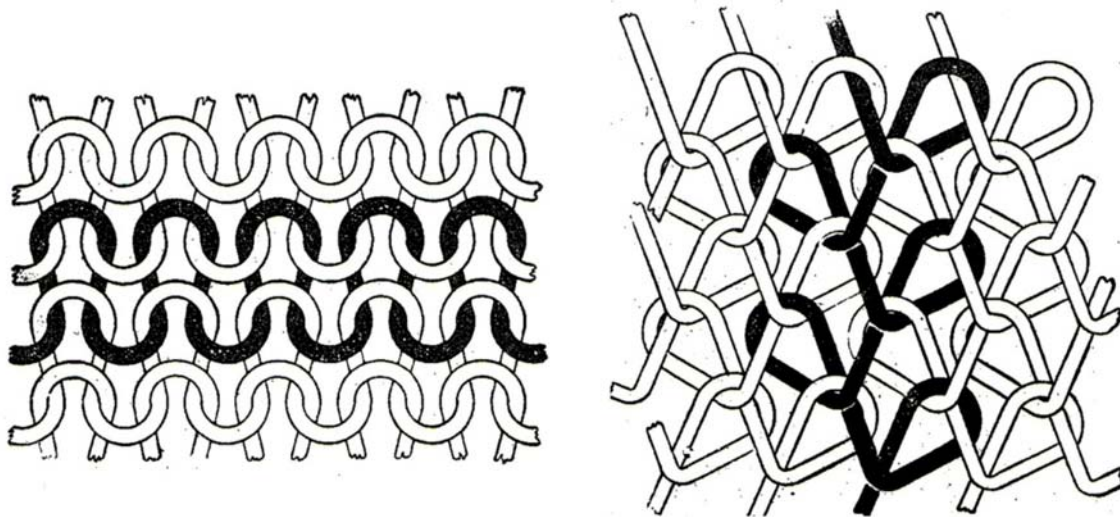
Színoldal: a textíliák szebbik, tetszetősebb oldala, a kelme mintája ezen az oldalon érvényesül.

Fonákoldal: a kelme kevésbé tetszetős oldala.

2. Kötött kelmék csoportosítása, tulajdonságai

Vetülékrendszerű kelmék: melyeket akár egyetlen fonalból is el lehet készíteni. Vetülékrendszerű kelmékből vastag felsőruházatot, sport- és szabadidő ruházatot, valamint finomkötött árukat készítenek.

Láncrendszerű kelme: az egymással párhuzamosan vezetett fonalak összekapcsolódásából jön létre. Független, csipkét, alkalmi ruházatot, sport- és szabad időruházatot készítenek leggyakrabban ezekből a kelmékből.

1. ábra. Vetülék és láncrendszerű kötött kelme¹

- Az 1. ábra első rajza vetülékrendszerű kötött kelmét ábrázol, a sötéttel kihúzott szemek szemsort alkotnak.
- A második rajzon a láncrendszerű kelmét alkotó a fonalak kapcsolódása látszik. A sötéttel kiemelt szemek szemoszlopot alkotnak.

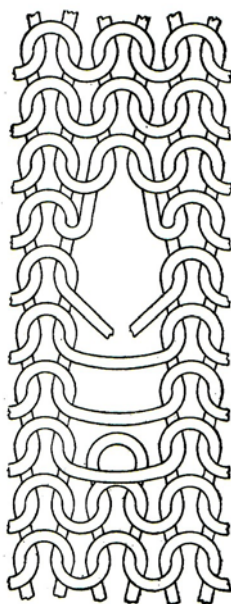
A kötött kelmék előnyös tulajdonságai:

- A kelmét alkotó fonalak laza sodratúak, hajlékonyak puhák, hogy szemeket lehessen belőlük hajlítani. A szemek kapcsolódása miatt a kelmék laza szerkezetűek, hajlékonyak lesznek. Jól simulnak a testre, követik a test alakját viselés közben. Rugalmasak, így a húzóerő hatásának megszűntével könnyen visszaalakulnak, visszanyerik eredeti alakjukat.
- A szövetekhez képest a kötött kelmék szabadabb mozgást biztosítanak a viselőjüknek. A kézelőnél, fejnél, derékrészen stb. lévő kötött szegélyek jól zárnak és rugalmasak.
- A test idomait követik, testre simulnak. A testméretekben mutatkozó különbségeket rugalmasságuk jól kiegyenlíti. Ezért pl. kiválóan alkalmasak fehérneműk, harisnyák készítésére.
- Fiziológiai szempontból laza, lyukacsos szerkezete miatt nyáron jó légáteresztő. Télen a kis légáteresztőképességű felsőruházat alatt viselt alsóruházat melegen tart, mert a szemek között elhelyezkedő levegő átveszi a test melegét.

¹ Dániel László – Mazán Kálmán : A hurkolás kötéstana I. 25837/I. , Műszaki könyvkiadó Budapest, 1974

A kötött kelmék hátrányos tulajdonságai:

- Laza kelmeszerkezete miatt a kötött kelméknek viszonylag nagy a nyúlásuk és viselés közben fokozatosan csökken rugalmasságuk.
- Hosszabb – rövidebb használat után már nem simulnak szorosan a testre, megnyúlhatnak.
- Az ép szélűre kötött vetülékrendszerű kelmék felfejthetők, a fonal visszabontható.
- A szemek sérülésekor a fonalak kicsúsznak egy másból és a szem lefut. Ez az egyik leghátrányosabb tulajdonsága a kötött kelméknek (gondoljunk a harisnyára!).

2. ábra. Szemfutás vetülékrendszerű kelmében²

3. A termékbe bevarrt árúcímkék és azok tartalma

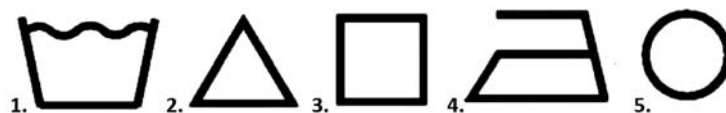
Az áru címkézéséről (külön jogszabályban meghatározott áruk kivételével) a fogyasztóvédelmi törvény 9. és 10. §-a rendelkezik.

Az áruba bevarrt címkéknek tartalmaznia kell:

- A gyártóra vonatkozó olyan információkat, mellyel pontosan azonosítható.
- Vásárlási tájékoztatót, mely két részből áll:
 - használati-kezelési útmutatóból
 - a minőség tanúsításából

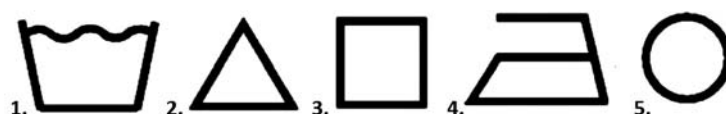
² Dániel László – Mazán Kálmán : A hurkolás kötéstana I. 25837/I. , Műszaki könyvkiadó Budapest, 1974

1. **A nyersanyag-összetélt** a textilterméken címkézés vagy egyéb megfelelő jelölésútján kell megadni, a termékre ráerősítve vagy beleszőve. Több szálás anyagból álló textília esetén a nyersanyagok arányát csökkenő tömegarány szerinti sorrendben, a nettó textiltömeg százalékában kell feltüntetni. Pl.: 80% gyapjú, 20% poliészter.
2. **A kezelési jelképekről** szóló szabvány változott.
 - MSZ EN ISO 3758:2005 „Textíliák. Jelképeket használó kezelési útmutató kód” című szabvány alatt újult meg.
 - Lényege: több jelképet tartalmaz, valamint szöveges kiegészítésekről is tájékoztatást ad. A vásárlóknak egyértelmű felvilágosítást kell adni arról, hogyan tudja a termék használhatóságát minél hosszabb ideig változatlanul megőrizni. A gyakorlatban „textil-KRESZ”-nek nevezett kezelési útmutató ad tájékoztatást erre vonatkozólag. Grafikus jelképekkel (a szöveges közlés, helyet egyértelmű jelekkel) piktogramokkal tájékoztat.
 - 5 db jelkép megadása kötelező. A szabvány előírja a jelképek sorrendjét is, ami lényegében a gyakorlatnak megfelelő technológiai sorrendnek felel meg. Balról jobbra haladva, egy sorban a következő jelképek helyezendők el:
 - a mosás jelképe,
 - fehérítés jelképe,
 - szárítás jelképe,
 - vasalás jelképe, végül
 - vegytisztítás jelképe.
 - A piktogramok útmutatást adnak a felhasználónak arra, miképp kell eljárnia a termék mosásánál, vegytisztításánál és az ezekhez kapcsolódó műveletekre.

3. ábra. Piktogramok

- 1. jelkép: a mosókád, mely a mosás körülményeire utal. A szimbólumba beírt szám a mosás körülményeit mutatja (pl. 40 a beírt érték, akkor 40 C° - on mosható)
- 2. jelkép: a mosás ideje alatti, vagy utáni fehérítést szabályozza. Az üres háromszög bármely hatású fehérítőszer használatát engedélyezi.
- 3. jelkép : négyzet a szárítás jelképe , belerajzolt kör szárítódobos szárításra utal, a beleírt pontok száma a szárítási hőfokra.

4. ábra. Fektetett helyzetű, csepegtetve történő, vállfán szárítás piktogramjai

- 4. jelkép: Vasalás, a vasalóban lévő pontok száma a vasalási hőfokról tájékoztat.
- 5. jelkép: A vegytisztítás körülményeket írja elő, mosodáknak fontos információ

Ha a jelképekkel nem fejezhető ki a teljes körű tájékoztatás, a kezelési útmutatót szöveges kiegészítéssel is el lehet látni, mint pl. elkülönítve mosható!

5. ábra. Címke egy 56-os méretű tiszta gyapjú pulóveren³

A pulóveren lévő jelképek szerint tiszta élő gyepjúból készült a termék, kézzel szabad mosni, fehéríteni tilos, közepes hőfokon vasalható és perklór-etilénnel vegytisztítható. Kiegészítő utasításként száraz vegytisztítást, vagy elkülönített kézi mosásra hívja föl a figyelmet.

Méretjelzés: A konfekcionált ruházati termékek esetén a méretjelzést az 5/1998. (I. 16.) IKIM rendelet 14. §-a szerint maradandóan a termékbe kell rögzíteni. A méreteket bármelyik országban használatos méretjelölés alapján fel lehet tüntetni. Pl: 42, vagy XL .

4. Méretek megadása

A kötött ruházat méretmegadása az amerikai méretezés szerint történik szinte minden esetben. Ez azért vált gyakorlattá, mert a kötött kelmék laza szerkezete, rugalmassága jobban követi a testméretekben mutatkozó különbségeket, mint a szöveteké.

- Női, top, póló, pulóver méret⁴

	XXS	XS	S	L	M	XL	XXL	XXXL
mellbőség	74-77	78-81	82-85	86-89	90-93	94-97	98-102	103-106
derékbőség	58-61	62-65	66-69	70-73	74-77	78-81	82-86	87-90

- Férfi póló, pulóver méretek⁵

	XS	S	L	M	XL	XXL	XXXL

³http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/85/Label_with_care_symbols.JPG/800px-Label_with_care_symbols.JPG, 2010-10-27

⁴ <http://www.skalametro.hu/?base=sizes>, 2010-10-27

⁵ <http://www.skalametro.hu/?base=sizes>, 2010-10-27

RUGALMAS, FORMATARTÓ, SZÍNTARTÓ? ... TIPIKUS KÉRDÉSEK, ELŐNYÖS VÁLASZOK A KÖTÖTTÁRUK ÉRTÉKESÍTÉSEKOR.

mellbőség	81-86	87-92	93-98	99-104	105-110	111-116	117-122
derékbőség	69-74	75-80	81-86	87-98	93-98	99-104	105-110

A finomkötöttárú egy részénél, mint például a melltartó, vagy a harisnya más a termékek méretmegadása, mert más testméretek alapján történik. Lásd később.

TANULÁSIRÁYNYÍTÓ

1. Keressenek kötött termékeket! Nagyító (Lupe) segítségével nézzék meg
 - a) a kelmében lévő szemek alakját,
 - b) figyeljék meg, hogy az egymás melletti szemek hogyan alkotnak szemsort, az egymásfölöttiek szemoszlopot!
 - c) Nézzék meg a szín és fonákoldal jellegzetességeit!
 - d) Húzgálják meg a kelmét különböző irányokba és figyeljék meg az eltérő kelmék rugalmassága közötti különbséget
 - e) Szakítsanak el egy szemet a különböző kelmékben, figyeljék meg a szemfutási hajlamot!
2. Keressenek különböző felhasználási területű kötött kelméket!
 - Azonosítsák be a termékek címkéjén látható piktogramokat, és olvassák le jelentésüket!
 - Figyeljék meg a gyártó azonosítására szolgáló mód megadását!
3. Ellenőrizzék a méretcímkén megadott méretek helyességét! Vitassák meg, hogy sok esetben miért nem egyeznek a táblázatban megadott méretek a valóságos méretekkel!
4. Állapítsák meg saját méreteiket és keressék ki a mérettáblázatból az önöknek megfelelő méretnagyságot!

MEGOLDÁS

3. A mért méretek és a valóságos méretek közötti különbség abból adódhat, hogy viselés során a kötött kelme veszített rugalmasságából és elnyúlt. Ha a valóságos méret kisebb, mint a táblázatban feltüntetett méret, akkor valószínűleg helytelen kezelés miatt (magas hőfokon történő mosás miatt pl.) összehúzótt.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Határozza meg, hogy mit nevezünk kötött kelmének és szemsornak?

2. feladat

Fejtse ki, hogy honnan ismerhető fel a kelme színoldala!

3. feladat

Soroljon föl a kötött kelmék előnyös tulajdonsági közül négyet!

4. feladat

Határozza meg az alábbi jelképek jelentését!

6. ábra. Kezelési piktogramok

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A kötött kelmékben a fonalak szemeket képeznek, ezek összekapcsolódásából jön létre a kelme.

A kelmében lévő egymásmelletti szemek szemsort alkotnak.

2. feladat

A színoldal a kelme szebbik oldala, itt dominál, látható jobban a mintázat.

3. feladat

- A szemek kapcsolódása miatt a kelmék laza szerkezetűek, hajlékonyak lesznek. Jól simulnak a testre, követik a test alakját viselés közben. Rugalmasak, így a húzóerő hatásának megszűntével könnyen visszaalakulnak, visszanyerik eredeti alakjukat.
- A szövetekhez képest a kötött kelmék szabadabb mozgást biztosítanak a viselőjüknek. A kézelőnél, fejnél, derékrészen stb. lévő kötött szegélyek jól zárnak és rugalmasak.
- A test idomait követik. A testméretekben mutatkozó különbségeket rugalmasságuk jól kiegyenlíti. Ezért pl. kiválóan alkalmasak fehérneműk, harisnyák készítésére.
- Fiziológiai szempontból laza, lyukacsos szerkezete miatt nyáron jó légáteresztő. Télen a kis légáteresztőképességű felsőruházat alatti alsóruházat melegen tart, mert a szemek között elhelyezkedő levegő átveszi a test melegét.

4. feladat

1: vasalni tilos; 2: 40 C°-on mosható; 3: Klóros fehérítés megengedett; 4: kézi mosás megengedett.

KÖTÖTTÁRUK

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Az előző fejezetben megismerkedhettünk a kötött kelmék főbb tulajdonságaival. Azonban még nem kaptunk választ arra, hogy milyen felhasználási területei vannak a különböző kötési móddal készült kelméknek, hogyan függnek össze az alapanyag és a kelmeszerkezet, milyen kikészítési módokat alkalmaznak tulajdonságaik, felületük, a komfortérzet javítása érdekében, hogyan kell kezelni – mosni, vasalni, szárítani stb. ezeket a termékeket.

1. Kötött felsőruházat

A vastagabb fonalakkól készült kötött termékek tartoznak ebbe a csoportba. Ezek a termékek önállóan, vagy ingek, blúzok fölé is viselhetők. Nők, férfiak és gyermekek ruhatárának fontos tartozékai. Kivétel nélkül vetülékrendszerű kelmeképzéssel történik gyártásuk. A mintázat sokszínűsége jellemző ezekre a kelmékre. Kedveltek bordás kötések, a copf minták (fonathoz hasonlóak) a csíkos minták, a jacquard (ejtsd: zsakard) minták, melyek a többnyire színes figurális, vagy geometrikus mintázatúak, az áttört- lyukacsos, csipkeszerű kelmék. Díszítésük a kelme mintázatán kívül különböző karakterű fonalakkal, vagy más anyagokkal pl. szőrméssel, műszőrméssel, rojtokkal, flittereket stb történhet.

Pulóverek, mely be kell bújni, fejünket átdugva a nyakkör kivágásán vehetjük föl.

Az alkatrészek szélei legtöbbször rugalmas szegéllyel záródnak úgynevezett patent kötéssel.

- Ujjja hossza alapján lehet:
 - Hosszú ujjú
 - Háromnegyedes
 - Rövid ujjú pulóver
- Hosszúságuk szerint:
 - Derék vonalig, vagy az alatt végződők (ezek a klasszikus pulóverek)
 - Hosszított fazonúak
- Nyakkör kialakítása szerint pl.:
 - Kereknyakúak
 - Gomboló pántosak
 - "V" nyakkivágásúak
 - Garbó nyakúak
 - Csónaknyakúak
 - Gallérosak

- Kapucnisak

7. ábra. Csónaknyakú, "V" nyakú, kerek nyakkivágásos és kámzsanyakú pulóver⁶

A pulóver szó az angol pullover szó magyar változata, amely a pull over („áthúzni”) igéből ered, s arra utal, hogy a ruhadarabot a fejünkön áthúzva lehet felvenni. Bár az elől nyitott kardigánt nem kell a fejünkön áthúzni, a magyar szóhasználat azonban azt a ruhadarabot is gyakran pulóvernek hívja. A szó becéző alakja a pulcsi. Használatos még a szveter elnevezés is, amely szintén az angolból, az izzasztó jelentésű sweater (ejtsd: szvítör) szóból származik, bár az elnevezés inkább arra utal, hogy a ruhadarab megköti a test nedvességét.⁷

Mellények a pulóverek újratlan változatai.

A mellények lehetnek:

- Elöl zártak és nyitottak.
- Záródhatnak gombokkal, húzózárral, kapcsokkal, patentokkal, megkötővel stb.
- Nyakkivágásuk a pulóverekhez hasonlóan sokféle lehet.

⁶ Magyar Divatintézet – Göttinger Kiadó : Ruházati Szakmai ismeretek , 1998.

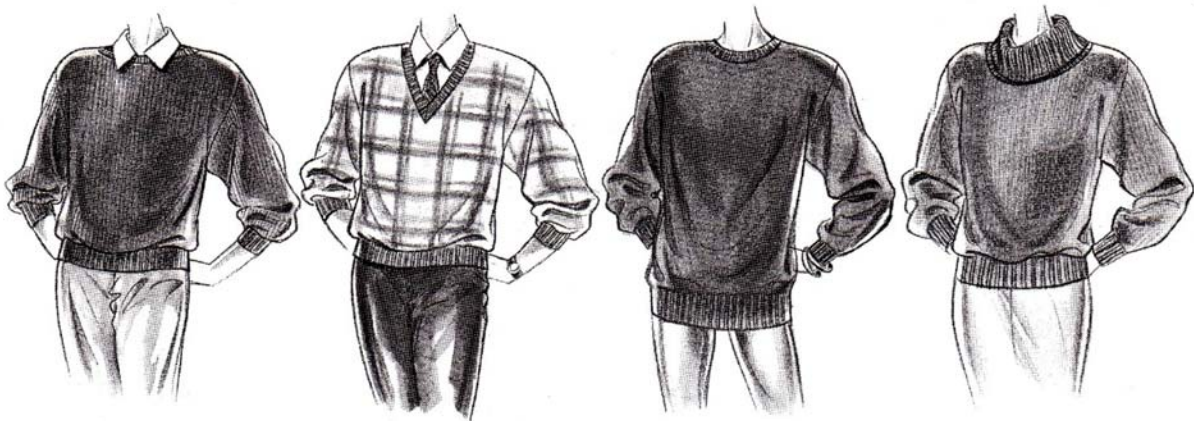
⁷ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Pul%C3%B3ver,2010-10-26>

8. ábra. Különböző mellényformák⁸

A **kardigánok** olyan kötött kabátok, melyek eleje két részből áll.

- Készülhetnek bélelt és béleletlen kivitelben is, a hétköznapi ruházatkodás kedvelt ruhadarabja.
- Különböző megoldásokkal záródhatnak: gombokkal, húzózárral, kapcsokkal, patentokkal, megkötővel stb.
- Zsebekkel, vagy zseb nélkül is készülhetnek.
- Nyakkör kialakításuk, hosszuk is különböző lehet.
- Rövid, félhosszú, vagy hosszú ujjúak.
- Lehetnek, rövidek, derékig érőek, vagy hosszúak.

9. ábra. Kötött rövid derekú kardigán⁹

A felső kötöttárak, tulajdonságai, kezelésük:

⁸ Magyar Divatintézet – Göttinger Kiadó : Ruházati Szakmai ismeretek , 1998.

⁹<http://www.cosmopolitan.hu/dl/files/pictures2/original/139/40/13956.jpg>, 2010-10-28

Készülhetnek: akril, gyapjú, és pamutfonalakból, vagy ezek keverékéből.

A laza kelmeszerkezet miatt:

- A kelmék sérülésére (szálhúzódás) hajlamosak. Főleg a csipke kelmék és az áttört mintázatú kelmék.
- Azoknak a ruhadaraboknak, melyek nem teljes idomozással készültek – az idomdarabokat kiszabták (elvágták az idomdarabok szélén lévő szemeket) szemfutási hajlama megnő a varrásoknál.
- A kelmék elnyúlásra, elcsavarodásra, eredeti alakjuk elvesztésére, deformációra hajlamosak.
- Akril termékeknél a göbösödés is gondot okoz. Ami azt jelenti, hogy a súrlódásra kitett helyeken, a kelme felületén apró göböcskék keletkeznek. Ezt a hátrányos tulajdonságot kikészítéssel a gyártók csökkenthetik, illetve megfelelő öblítő használatával a felhasználó mosáskor.
- Megfelelő kezeléssel, odafigyeléssel a termékek élettartama növelhető.
 - Akril fonalból készült termék esetén:

10. ábra. Akril kötött felsőruházathoz kezelési jelképsor (ajánlat)

- mosás: 40 C°-on ;
- fehéríteni tilos;
- vasalás alacsony hőfokon,
- tetraklór- etilénnel vegytisztítható;
- fektetve szárítani.
- Gyapjúból készült termékek esetén:

11. ábra. Gyapjú kötött felsőruházat kezelési piktogramjai (ajánlás)

- Mosás: kézzel, vagy kímélő mosással; mosás max. ; 30 C°-on ; mosás max. 30 C°-on csavarás nélkül. A mosógépi mosás csak abban az esetben ajánlott, ha nemezelődés (összetömörödés) elleni kikészítésben részesült. ;
- fehéríteni tilos;
- vasalás alacsony hőfokon, (gőzölés ajánlott)
- tetraklór – etilénnel vegytisztítható;
- fektetve szárítani; napfénytől védet helyen; szárítógépben szárítani tilos.
- Pamut alapanyagú felsőkötöttáru esetén:

12. ábra. Pamutból készült felsőkötöttáruhoz ajánlott jelképek

- Mosás max. 40 C°-on, kíméletesen
- Fehérités megengedett
- Közepes hőfokon vasalható (gőzölés ajánlott)
- Általános tisztítószerekkel vegytisztítható
- Szárítódobos gépben alacsony hőfokon szárítható.

Nem csak a kötött kelmék alapanyagától, de szerkezetétől, felületének kialakításától, a felhasznált fonalak színösszetételétől is függ a kezelés módja.

2. Kötött sport –, és szabadidő ruházat

Kötött sport-, és szabadidő ruházat csoportjába tartoznak azok a ruházati termékek, melyeket a különböző sport tevékenységek közben, kirándulásokon, vagy a szabadidős tevékenységek közben viselünk. Ezek a kelmeféleségek vékonyabbak, mint a felsőruházati termékek. Ebbe a csoportba tartoznak: a pólók, szabadidőruhák, fitness ruhák, futóruhák, és minden sportoláshoz használt öltözet.

13. ábra. Sportruhák mérettáblázata¹⁰

1. Pólók

Ma már az utcai, hétköznapi viselet egyik kedvelt ruhadarabja lett, azonban eleinte csak alsóruhaként a katonaságnál használatos ruhadarab volt. Ma már az egyéniség egyik önkifejező eszközévé vált a különböző felíratok segítségével. A cégek reklámfelületnek tekintik. Manapság szinte az élet minden területén és minden korosztály ruhatárában megjelenik.

Póló, T ing, T-shirt, olyan unisex viselet, amely vékony körkötött anyagból készült bebújós felsőrész.

14. ábra. Marlon Brando divatba hozta a pólót¹¹

¹⁰ http://snappy.hu/uploads/shop/snappy.hu/cms_elem/327_big.jpg,2010-10-28

"Jóllehet eredetileg alsóingnek szánták, a katonák gyakran viselték ing nélkül is szabadidejükben vagy nehéz munka közben, amit híradófilmekben mindenki láthatott – ez is hozzájárult ahhoz, hogy széles körben megismerjék ezt a ruhadarabot. Népszerűvé válása és széles körű elterjedése azonban a II. világháborút követő években következett be és elsősorban olyan neves filmszínészeknek köszönhető, mint John Wayne, Marlon Brando és James Dean, akik az 1950-es években készült filmjeikben viseltek T-inget. James Dean 1955-ben bemutatott „Rebel Without a Cause” (magyar címe: Haragban a világgal) c. filmjével a T-inget a lázadó ifjúság jelképes viseletévé tette.”¹²

A pólónak:

- Az ujj hossza, nyakkör kialakítása, bősége változhat.
- Lehet kerek nyakú, "V" nyakú, szögletes nyakkivágású
- Ujjas, ujjatlan, vállpántos, spagetti pántos, stb.
- Egyszínű és mintás változatai is kedveltek.
- Gyakran ellátják hímzett emblémával, nyomott, vagy festett feliratokkal.

Alapanyaga különböző kötésmóddal (egyszínoldalal, bordás, interlock, piké) készülő pamut, vagy pamut- poliészter kötött kelme leggyakrabban, melyet Lycra szálak alkalmazásával tehetnek rugalmasabbá, formatartóbbá, mérte- és alaktartóbbá, mint az alapkelme.

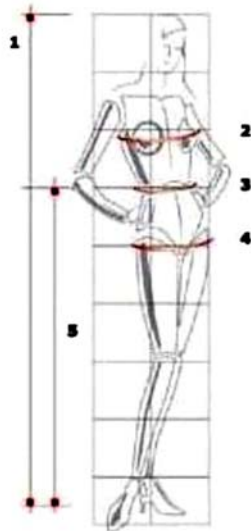
- A kelméket legtöbb esetben utólag színezik a megfelelő színre. A színtartósság mértéke a festési eljárástól és a megfelelő festéktől függ.
- Az egyszínoldalal kelméből készült pólók elcsavarodásra, nyúlásra hajlamosak, rövid ideig tartják csak meg alakjukat. Szín és fonákoldaluk nem azonos, keresztirányú nyúlásuk nagy, szemfutásra hajlamosak, vékonyabb, mint az azonos alapanyagú, de más kötésmódú kelmék. Ezek a kelmék hajlamosak leginkább gyűrődésre.
- Jó formatartók a bordáskötésű kelmék (mindkét oldala azonos mintázottságot mutat), a piké (pl. a hagyományos tenisz pólók) és interlock kelmék.
- Az interlock kötésű kelmékre nyomott minta többszöri mosás hatására sem torzul .

Kezelésük:

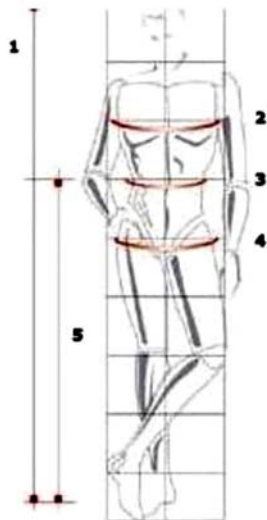
- a 100% pamutból készült kelmék jól moshatóak magas hőfokon is, vigyázat, mert a színes kelmék 40C° fölött veszítenek színükből. Magas hőfokon vasalhatóak, a fehérek fehéríthetőek, szárítógépben száríthatóak akár magas hőfokon is (csak nehéz lesz kivasalni a gyűrődéseket!)
- a pamut- poliészterből kötött kelmék melyekben Lycra szálakat kötöttek jó formatartóak, rugalmasabbak, jobban simulnak az alakra. Színüket is hosszútávon megőrzik. Kezelésükre kell azonban figyelni, mert a hajszálvékony gumi rugalmas Lycra szál hőre és fehérítőszerre érzékeny.

¹¹ http://manolobig.com/wordpress/wp-content/uploads/2008/11/brando_l.jpg,2010-10-28

¹² <http://hu.wikipedia.org/wiki/T-ing>,2010-10-28 J

Női méret	S	M	L	XL
1 magasság	167-169	170-172	173-175	176-178
2 mellbőség	86-89	90-93	94-98	99-103
3 derékbőség	65-68	69-72	73-77	78-82
4 csípőbőség	94-95	96-100	101-105	106-110
5 nadrághossz (deréktól-talpig)	104-106	107-109	110-112	113-115

Férfi méretek	S	M	L	XL	XXL	3XL
1 magasság	177-179	180-182	183-185	186-188	189-191	192-194
2 mellbőség	86-90	91-95	96-100	101-105	106-110	111-115
3 derékbőség	74-78	79-83	84-88	89-93	94-98	99-103
4 csípőbőség	94-98	99-103	104-108	109-113	114-118	119-123
5 nadrághossz (deréktól-talpig)	107-109	110-112	113-115	116-118	119-121	122-124

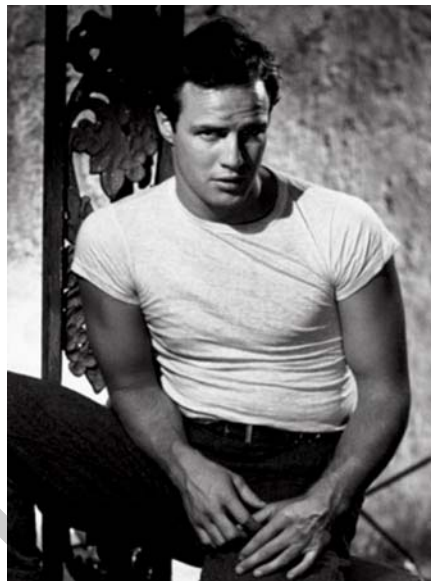
15. ábra. Pamut-poliészter pólókhoz kezelési piktogramok

2. Szabadidő ruházat

A szabadidő ruházat olyan ruházat, melyet amatőr sportoláshoz, a szabadidő kényelmes eltöltéséhez terveztek. Kényelem, könnyed kezelhetőség és lezserség jellemzi.

- A nemek közti különbségeket a színek, vagy nőknél esetenként az enyhén karcsúsított vonalak mutatják. Formai kialakítása sokféle lehet. Változhat a nyakkör kialakítása, az ujjak, nadrág, az felső rész, a nadrág derékrészének hossza stb.
- Alapanyagai lehetnek:

- A pamut alapanyagú szabadidő ruhák egy részét körkötött béléselméből készítik. A kelme jellemzője, hogy fonákoldalán bolyhos szálfelületet alakítanak ki, ami növeli a melegtartó képességet és kellemes, puha tapintású, valamint bőrbarát viselet, mert jó nedvszívó képességű. Hűvös, hideg időben kedvelt viselet, a gyerek szabadidőruhák nagy többsége is ebből a kelméből készül. A kelme szemfutási hajlama is csökken a fonákoldali száltakarók miatt.
- Poliamidból és poliészter szálakból nagy mennyiségben készítenek szabadidő ruházatot. A kelmébe belekötött elasztán fonal (Lycra) rugalmasabbá, formatartóbbá teszi az amúgy is rugalmas alapkelmét. Kényelmes viselet, test vonalához igazodik és a mozgást nem gátolja.

16. ábra. Női szabadidőruha¹³

- A szintetikus filament fonalakból mindkét oldali szálkiemeléssel puha tapintású. Jó melegtartó képességű vastag, mégis könnyű kelmét készítenek, amit polár kelemként ismerünk.
- Kezelési előírások:
 - Mosás 40 C° -on.
 - Fehéríteni tilos.
 - Vasalás alacsony hőfokon.
 - Vegytisztíthatók.
 - Szárítógépi szárítás tilos.

¹³<http://www.adidassportbolt.hu/grafika/termekek/Young%20Knit%20Suit%20E14721%20front%20view.jpg>, 2010-10-28

17. ábra. ajánlott kezelés a szabadidő ruházathoz

3. Finom kötöttáruk¹⁴

"A hír igaz, a fehérenemű valóban öltöztet! Bár a fehérenemű a ruha alatt általában nem látszik, mégis hatással van kisugárzásunkra, megjelenésünkre, így számítanak a mindennapokban, a párválasztásban, az érvényesülésben és a közérzetünk minőségében"¹⁵

1. Alsóruházati termékek:

Alsóruházati termékek azok, melyeket közvetlenül a testen fehéreneműként viselünk, amelyet a felsőruházat eltakar.

18. ábra. Alsóruhák az egész családnak¹⁶

¹⁴ Nagy Piroska: A ruházati termékek csoportosítás, alapvető jellemzőik, 0008-06 SzT001 felhasználásával, 2010-10-30.

¹⁵ <http://xn--ruhk-7na.net/triumph-2010-fehernemu-az-igazi-nonek.html>, 2010-10-30

¹⁶ http://allergiabolt.hu/media/catalog/category/dermasilk_csalad.jpeg, 2010-10-30

Férfi alsóruházati termékek:

- alsónadrágok
- atléták
- alsóingek
 - ujjatlanok
 - negyedujjasok
 - hosszúujjasok
- pizsamák
 - rövid szárú, rövid ujjú
 - hosszúszárú, hosszú ujjú

Méret táblázat férfi alsóruha termékekhez:

Derékbőség	USA
71 - 77 cm	S
78 - 86 cm	M
87 - 96 cm	L
97 - 101 cm	XL

Készülhetnek az alsóruházati termékek:

- 100% pamutból
- Micro-Polyamid/Elasthan keverékből
- 66% Polyamid, 30% Pamut és 4% Elasthan, vagy hasonló összetételű, más %- os arányú keverékből
- Gyakori az antibakteriális, vagy baktériumölő, ezüst kloridos kikészítés, mely a komfortérzetet fokozza, a gombák, mikroorganizmusok terjedését megakadályozza.
- Készítenek valódi hernyóselyemből is speciális követelményeket kielégítő alsóruházatot .

"A DermaSilk® alsóruházat az egyedülálló ÆGIS Microbe Shield™ bevonatának köszönheti antimikrobás hatását, amivel a selyemszálakat vontak be. A közönséges gombaellenes anyagoktól abban különbözik, hogy nem bocsát ki magából gyógyszereket vagy más kémiai anyagokat, pedig közvetlenül érintkezik a bőrrel. ...Színtelen, szagtalan, nem szóródik szét a környezetben, nem szívja be a bőr. Csak a textíliára kerülő mikroorganizmusok pusztulnak el (hatásához közvetlen kapcsolat szükséges). Nem változtatja meg a bőr természetes baktérium flóráját. Hatása a selyem élethosszáig megmarad. Nem adaptálódhatnak hozzá a kórokozók. Megmaradnak a selyem kiváló tulajdonságai."¹⁷

Női alsóruházati termékek:

- Melltartók
- Bugyik
- Kombinék
- Trikók
- Bodyk
- Hálóruhák
- Pizsamák

19. ábra. Női fehérnemű¹⁸

A melltartó olyan női fehérnemű, mely a mellek formázását tartását segíti elő.

A melltartók méretét egy szám és egy betű jelzi (pld. 75B), mely a mérettáblázatokból kiolvasható ható, a megfelelő méretadatok segítségével.

- Mérettáblázat európai melltartó termékekhez

Melltartó méret	Mell alatti méret (cm)	Mellbőség (cm)			
		A	B	C	D
70	68-72	82-84	84-86	86-88	88-90
75	73-77	87-89	89-91	91-93	93-95
80	78-82	92-94	94-96	96-98	98-100

¹⁷ <http://allergiabolt.hu/index.php/catalog/category/view/p/2/id/64/>,2010-10-30

¹⁸ <http://xn--ruhk-7na.net/wp-content/uploads/2010/10/triumph.jpg>,2010-10-30

RUGALMAS, FORMATARTÓ, SZÍNTARTÓ? ... TIPIKUS KÉRDÉSEK, ELŐNYÖS VÁLASZOK A KÖTÖTTÁRUK ÉRTÉKESÍTÉSEKOR.

85	83-87	97-99	99-101	101-103	103-105
90	88-92	102-104	104-106	106-108	108-110

A kosárméret kiszámítása: a mellbőség és a mell alatti méret különbsége.

A melltartó kosár méretei				
(A) kosár	(B) kosár	(C) kosár	(D) kosár	(E) kosár
13 cm	15 cm	17 cm	19 cm	21 cm

- A melltartók alapanyaga lehet
 - rugalmas sztreccs vékony körkötött alapelme, poliészterből, pamutból, vagy ezek keverékéből, melyekben Lycra szálak alkalmazásával rugalmasabbá teszik a kelmét. Luxus, vagy gyógyászati célokat szolgáló fehérneműeket hernyóselyem kalapanyagú finom körkötött, vagy lánchurkolt kelméből készítene.
 - Az alapelme mellett lánchurkolt és szövött csipkéket, szalagokat, gumis árukat is felhasználnak a melltartóhoz.
- A melltartó pántok gumik, rugalmas szalagok, szilikon pántok alkalmazásával, készülnek.
- Formázó elemek, díszítőelemek készülhetnek különböző fémekből és műanyagokból.

A fehérneműk kezelése:

A kezelési jelképek megadásánál a legkevésbé ellenálló alapanyagokat veszik figyelembe.

Ha egy bugyi alapanyaga fehér színű pamut, akkor is megtiltják a fehérítést, hiszen a szárrészek, derékrész gumis szalagok, rugalmas csipkék, szilikon csíkok teszik rugalmassá és azokat a fehérítés károsítja, ugyanúgy, mint a melltartók szivacsit, fém, vagy műanyag részeit.

20. ábra. Ajánlott kezelési jelképsor fehérneműkhöz

Harisnyatermékek, zoknik¹⁹

A lábon hordott kötött termékeket nevezik harisnyaféleségeknek, melyeket száruk hosszúsága és kialakításuk szerint különböztetnek meg.

Harisnyaféleségek csoportosítása:

- Titokzokni: sarokrészig ér
- Bokazokni: bokáig érő
- Térdzokni és térdharisnya: boka és térd közötti a szárhosszúsága (alapanyagukban, vastagságukban különböznek)
- Lábtyú : zokni orr része ujjakban végződik.
- Harisnya: combig ér, viseléséhez harisnyatartó kell.
- Combfix: combig ér, szilikonos és gumis felső szegélye rátapad a combra
- Harisnyanadrág: a fenékrészt takarja, érhet csípőig és derékrészig; lehet egyben gyártott, vagy részekből szabott pl. kismamáknak, moletteknek.
- Legging: a lábfej nélküli harisnyanadrág.

¹⁹ Nagy Piroska: A ruházati termékek csoportosítás, alapvető jellemzőik, 0008-06 SzT001 felhasználásával, 2010-10-30.

21. ábra. Vastag combfix²⁰

Harisnyaféleségek tulajdonságai

A harisnyaféleségeket ma már kivétel nélkül kisátmérőjű körkötőgépen készítik- még a hátulvarrot harisnyákat is. Ezek a termékek vetülékrendszerű kelmék, melyek hajlamosak a szemfutásra és az elcsavarodásra.

- A nagy szemsűrűségű, kevésbé csúszós felületű fonalból készült termékek szemfutási hajlama kisebb, mint a laza szerkezetű, fényes felületűeké.
- A szemfutási hajlam csökkenthető terjedelmesített fonalak alkalmazásával - ezek a krepp harisnyák, vagy megfelelő kötésszerkezettel-ezek a szembiztos harisnyák.
- A kelmeelcsavarodási hajlama hőrogzítással mérsékelhető- ezek a harisnyák vannak szépen eligazítva a csomagolásba, míg a hőrogzítést nem kapottakat, csak "belegyűrik" a csomagolásba.
- A vékony női nylon harisnyákat utólag színezik, így előfordulhat, hogy a sarok és orrészénél a súrlódásnál kitett helyeken "kikopik" a színe.

A harisnyaféleségek alapanyagai

- A vastagabb téli időre gyártott termékek készülhetnek, pamutból, akrilból, keverékfonalakkból.
- A vékony harisnyák terjedelmesített szálakból, legtöbbször poliamidból - ezek a krepp harisnyák, vagy a fényes felületű harisnyák multifilamen szálból készülnek- ezek az üvegfényű harisnyák.

²⁰ http://m.blog.hu/ha/harisnya/image/oxford_seamless_n.jpg,2010-10-30

- Ezen kívül készítenek, még un. gyógyharisnyákat, vagy alakformáló harisnyákat is rugalmas szálakból.

Harisnyaféleségek méretezése:

Lábméret alapján, vagy pl. harisnyanadrágoknál testsúly és csípőbősség alapján történik.

22. ábra. Harisnyák méretmegadása²¹

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Keressenek kötött kelméből készült felső ruházatot!

- Figyeljék meg az egyes termékek kialakítását (ujjak hossza, nyakkör kialakítása stb. alapján)
- Nézzék meg az egyes termékek összetételének megadását a címkén!
- Figyeljék meg méretezésüket, olvassák le a méretét!
- Mérés alapján ellenőrizték le, a termék méreteit! Használják a mérettáblázatot!
- Nézzék meg az egyes termékeken található kezelési útmutatókat, azonosítsák be a jelképeket!
- Nézzék meg, hogy az egyes gyártók megfelelő sorrendben alkalmazták-e a jelképeket és kiegészítették-e szöveges információval!
- Figyeljék meg, hogy a gyártók a szabványnak megfelelő jelképeket alkalmazták-e az adott termékeknél!

2. Tanulmányozzák a sport- és szabadidő ruházat termékeit!

- Hasonlítsák össze a különböző sportokhoz használt ruházatot!
- Figyeljék meg a ruházat egyes darbjainak alapanyag összetételét!
- Hasonlítsák össze ezeket a termékeket a felsőruházati termékekkel!
 - Alapanyag összetételük
 - Kelmeszerkezetük, mintázatuk
 - Fogásuk, nyúlásuk, rugalmasságuk stb. alapján
- Nézzék meg a kezelési jelképeket, értelmezzék őket!
- Tanulmányozzák a pólókat!

²¹ <http://www.harisnyadiszkont.hu/images/stories/harisnya.jpg>, 2010-10-27

- Alapanyagukat
- Formai kialakításukat
- A termékekbe bevarrott útmutatókat.

3. Keressenek finomkötött árukat!

- Figyeljék, hasonlítsák össze a férfi és női alsóruházat alapanyag összetételét!
- Végezzenek objektív vizsgálatokat! Szemrevételezéssel, tapintással, szaglással figyeljék meg a kelmék tulajdonságait!
- Látogassanak el a YouTube internetes honlapra, ahol tájékozódhatnak a zoknik, és harisnyák készítéséről, tulajdonságairól érdekes video filmekben keresztül. Pl. A Hogyan készült? A zokni, vagy harisnya.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Határozza meg! Mely ruházati termékeket nevezzük pulóvereknek?

2. feladat

Sorolja föl, hogy milyen tulajdonságok befolyásolják a kötött termékek kezelését!

3. feladat

Milyen tulajdonságai vannak a kötött felsőruházatnak, foglalja össze ezeket!

4. feladat

Ön szerint mely ruházati termékhez készült az alábbi méretáblázat?Válaszát írja a kijelölt helyre!

23. ábra. Méretáblázat²²

5. feladat

Ismertesse röviden! Hogyan állapítják meg a kezelési jelképeket , melyek különböző alapanyagból készült melltartókra varrnak?

6. feladat

Soroljon fel olyan tulajdonságokat, amelyek egy üvegfényű harisnyára jellemzőek!

²² http://snappy.hu/uploads/shop/snappy.hu/cms_elem/327_big.jpg,2010-10-27

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Olyan kötött felsőruházat a Pulóver, mely be kell bújni, fejünket átdugva a nyakkör kivágásán vehetjük föl.

2. feladat

- a kötött kelmék alapanyagától,
- szerkezetétől,
- felületének kialakításától,
- a felhasznált fonalak színösszetételétől függ a kezelés módja minden esetben.

3. feladat

- A kelmék sérülésére (szálhúzódás) hajlamosak. Főleg a csipke kelmék és az áttört mintázatú kelmék.
- Azoknak a ruhadaraboknak, melyek nem teljes idomozással készültek, azok szemfutási hajlama megnő a varrásoknál.
- A kelmék elnyúlásra, eredeti alakjuk elvesztésére, deformációra hajlamosak.
- Akril termékeknél a göbösödés is gondot okoz.

4. feladat

Női pólók méret táblázata

5. feladat

A kezelési jelképek megadásánál a legkevésbé ellenálló alapanyagokat veszik figyelembe. Ennek az alapanyagoknak a tulajdonságai és a kelmeszerkezet alapján döntenek.

6. feladat

- Kisebb a nyúlása, rugalmassága, mint a krepp harisnyáké
- Szemfutási hajlama nagyobb
- Elcsavarodásra hajlamos

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

http://www.texsite.info/wiki/images/ID_3202.jpg,2010-10-27

<http://innowear.hu/index.php?page=textil-abc>,2010-10-27

Magyar Divatintézet – Göttinger Kiadó : Ruházati Szakmai ismeretek , 1998.

Dániel László – Mazán Kálmán: A hurkolás kötéstana I. 25837/I. , Műszaki könyvkiadó
Budapest, 1974

Molnár László: Harisnyakötő géptan 36360/II-III,Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1978

Mátrai Péter: Textil és Divat ABC, OKISZ Labor 1982

MSZ EN ISO 3758:2005 „Textíliák. Jelképeket használó kezelési útmutató kód” című
szabvány, MSZT konferencia, "Kezelési jelképek és alkalmazásuk az új MSZEN ISO 3758:2005
szabvány figyelembevételével". Című előadás alapján, Budapest 2006. április 27.

Korszerű Európai Szabványok a textil- és ruházati iparban (2006. április 27.) konferencia,
Szalay László: "A ruházati termékek méretnagyságának megadása az új európai szabványok
szerint" című előadása felhasználásával

Hauck Mária- Zubonyai Ferencné: Ruhaipari anyag- és áruismeret,59189, Műszaki
Könyvkiadó, Budapest

<http://www.youtube.com/watch?v=mgRDJ3mEoGw>,2010-10-30

<http://www.youtube.com/watch?v=YSNzaKjflq8>,2010-10-30

http://snappy.hu/uploads/shop/snappy.hu/cms_elem/327_big.jpg,2010-10-27

<http://www.harisnyadiszkont.hu/images/stories/harisnya.jpg>, 2010-10-27

<http://www.youtube.com/watch?v=YSNzaKjflq8>, 2010-10-30

http://m.blog.hu/ha/harisnya/image/oxford_seamless_n.jpg,2010-10-30

<http://xn--ruhk-7na.net/wp-content/uploads/2010/10/triumph.jpg>,2010-10-30

http://allergiabolt.hu/media/catalog/category/dermasilk_csalad.jpeg,2010-10-30

<http://xn--ruhk-7na.net/triumph-2010-fehernemu-az-igazi-nonek.html>, 2010-10-30

Nagy Piroska: A ruházati termékek csoportosítás, alapvető jellemzőik, 0008-06 SzT001 felhasználásával, 2010-10-30

<http://www.adidassportbolt.hu/grafika/termek/Young%20Knit%20Suit%20E14721%20front%20view.jpg>, 2010-10-28

<http://hu.wikipedia.org/wiki/T-ing>, 2010-10-28 J

http://manolobig.com/wordpress/wp-content/uploads/2008/11/brando_l.jpg, 2010-10-28

http://snappy.hu/uploads/shop/snappy.hu/cms_elem/327_big.jpg, 2010-10-28

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Pul%C3%B3ver>, 2010-10-26

<http://www.cosmopolitan.hu/dl/files/pictures2/original/139/40/13956.jpg>, 2010-10-28

<http://www.skalametro.hu/?base=sizes>, 2010-10-27

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/85/Label_with_care_symbols.JPG/800px-Label_with_care_symbols.JPG, 2010-10-27

http://innowear.hu/templates/innowear.hu/fileok/Kezel%C3%A9si%20jelk%C3%A9psor%20ki_sebb.jpg, 2010-10-26 jelképeinek felhasználásával készültek a kezelési piktogramok

AJÁNLOTT IRODALOM

Magyar Divatintézet – Göttinger Kiadó : Ruházati Szakmai ismeretek , 1998.

Hauck Mária- Zubonyai Ferencné: Ruhaipari anyag- és áruismeret, 59189, Műszaki Könyvkiadó, Budapest

MSZ EN ISO 3758:2005 „Textíliák. Jelképeket használó kezelési útmutató kód” című szabvány,

Dániel László – Mazán Kálmán : A hurkolás kötéstana I. 25837/I. , Műszaki könyvkiadó Budapest, 1974

A(z) 0008–06 modul 019–es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
31 341 01 0010 31 05	Ruházati eladó
52 341 05 0100 52 03	Ruházati kereskedő
52 341 05 1000 00 00	Kereskedő

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
20 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató